

Springtij

MORGEN IS AL LANG BEGONNEN

Bouwen aan een nieuwe groene orde

Wereldwijd nemen oorlogen en honger af en de welvaart toe. Steeds meer mensen leven in veiligheid en kunnen in hun behoeften voorzien. Een groeiende groep is goed opgeleid, kan op vakantie en heeft leuk en betaald werk.

Tegelijkertijd is er veel meer aan de hand is. De mensheid stevent af op een klimaat- en biodiversiteitscrisis. De geopolitieke spanningen nemen toe. De kracht van alle (kern)wapens in de wereld is enorm en in staat onze beschaving te vernietigen.

Het leven verandert in hoog tempo door nieuwe technieken die vaak het leven prettiger maken. Maar niet iedereen kan of wil mee in de ontwikkelingen.

De sociale spanningen en polarisatie nemen toe, zowel binnen landen als tussen landen. Een perspectief en krachtig mondiaal leiderschap ontbreekt.

Om duurzame transformatie vorm te geven zijn er mondiale Sustainable Development Goals en het klimaatakkoord van Parijs. En aan de vele inspirerende documenten, zoals Laudatio Si van paus Franciscus en Enlightenment Now van Steven Pinker.

Springtij

Kan een nieuwe groene orde op korte termijn chaos op de lange termijn voorkomen? De mensheid kan en wil alleen maar leven binnen de grenzen van de planeet en binnen de grenzen van sociale rechtvaardigheid.

Klaas van Egmond, een van de winnaars van de Wubbo Ockels-prijs, gaf in zijn boek 'Een vorm van beschaving', aan dat we naar harmonie en balans moeten zoeken tussen vier uitersten:

- individuele belangen
- collectieve waarden
- materiële drijfveren
- geestelijke zingeving

Het gelijktijdige belang van deze vier pijlers, is iets dat we ook als individu in ons eigen leven ervaren.

Het feit dat we deze problematiek ook van binnen kennen, geeft hoop op betrokkenheid en ontwikkeling. Het uitwisselen van onze eigen ervaringen kan ons helpen om samen tot een goede integratie te komen van het individuele belang en de collectieve waarden en om te leren hoe we materiële drijfveren kunnen combineren met onze hogere bedoelingen.

Onze aarde wordt een andere planeet

De huidige manier waarop we tot duurzame oplossingen proberen te komen, is ontoereikend. Mondiaal zijn de maatregelen die nodig zijn om aan het akkoord van Parijs uit 2015 te voldoen, nog niet genomen. Wereldwijd is afgesproken de opwarming onder de 2 graden te houden, en liefst te beperken tot 1,5 graad. Als we alle plannen realiseren stevenen we af op dik 3 graden opwarming. Gaan de ontwikkelingen door zoals ze nu zijn, dan is het eind deze eeuw 4 à 5 graden warmer.

De gevolgen van klimaatverandering zijn moeilijk voorstelbaar: de aarde wordt een andere planeet. Ook in ons eigen rijke land halen we de eenvoudige doelstelling uit het energieakkoord uit 2013 om 14% duurzame energie op te wekken in 2020 bij lange na niet. De extra kosten beperken zich tot minder dan 1% wat we met elkaar verdienen. De jeugd roert zich zichtbaar. Bij het bedrijfsleven en de overheden is onzekerheid, en onder burgers ontstaan groepen die of niets willen of juist heel snel acties willen. Wat is nodig om in beweging te komen?

Springtij

Benodigde metamorfoses

Om echt in beweging te komen is een aantrekkelijk perspectief nodig, waar alle mensen aan bij kunnen dragen. Het zou helpen als we allemaal overtuigd zijn dat we een levensgroot probleem hebben, waar we er zelf iets aan kunnen doen. En dat we het gevoel hebben dat anderen ook actie ondernemen.

Klimaatseptici ontkennen dat de mens de oorzaak van het probleem is. De term 'biodiversiteitsepticus' bestaat nog niet, maar als op dit vlak beleid wordt voorbereid, zal dat nog wel komen.

Sommige vinden dat onze invloed als mens te beperkt is en dat we daarom niets hoeven te doen. Anderen vinden de consequenties van een keuze te groot, zoals weinig meer eten of niet meer vliegen. Of er is geen geld voor de 'luxe' van groener gedrag: eerst het einde van de maand halen. Wie rood staat, kan moeilijk groen zijn.

Zoals Diederik Samsom vorig jaar op Springtij zei: het gaat om ons geweten. Wat antwoorden we op de dag dat je zoon of dochter vraagt: je wist wat er aan de hand was, wat heb jij gedaan? Het gaat om ons morele kompas.

Nood geeft hoop en innovatie

De geschiedenis laat voorbeelden zien van beschavingen die ten onder gingen omdat de problemen niet werden onderkend en de wil niet aanwezig was om te veranderen. Of dat de maatregelen die nodig waren om als beschaving te overleven, niet pasten bij de uitgangspunten die de cultuur juist groot hadden gemaakt.

Gelukkig is er de hoop dat we als mensheid wel kunnen veranderen. Leaders als Nelson Mandela, Mahatma Gandhi en Martin Luther King hebben grote metamorfoses tot stand gebracht, door op een geweldloze wijze mensen diep te raken en in beweging te zetten. Krachten van binnenuit die leiden tot een grotere sociale rechtvaardigheid.

Ook rampen kunnen tot metamorfoses leiden, zoals de watersnoodramp in 1953, die leidde tot de Deltawerken. Of het verbod op CFKs in het Montreal Protocol 1987 dat binnen 2 jaar

Springtij

geaccordeerd werd na de ontdekking van het gat in de ozonlaag. En de aanpak van zure regen na grote bossterfte in Europa. Krachten van buitenaf die verbetering en innovatie brengen.

Metamorfoses zijn nodig om de existentiële vraagstukken van het leven op de planeet slagvaardig en geloofwaardig aan te pakken. Het gaat altijd om mensen en het gevoel de problemen in gezamenlijkheid op te pakken. Dat betekent ook altijd: zoeken naar wat verbindt en overstijgen wat ons scheidt.

Samen kunnen we verder komen

De komende editie van Springtij gaan we ons richten op de doorbraken die Nederland de komende 5 jaar nodig heeft. Doorbraken om een duurzame toekomst snel dichterbij te brengen en de draai te maken. Het gaat om verstandige prioriteiten en keuzes. En vooral om mensen samen te brengen en elk van de bewegingen met elkaar in verbinding te brengen.

Drie dagen op het eiland Terschelling, kunnen tot metamorfoses leiden in hoe we naar onszelf en naar de wereld kijken. We kunnen nieuwe samenwerkingsverbanden smeden waarmee we impact kunnen maken. We werken vanuit een hoopvolle instelling, fact-based, realistisch en oplossingsgericht.

“Als je snel wilt gaan, ga alleen, als je ver wilt komen, ga samen”, is een bekende Afrikaanse wijsheid. Iedereen is nodig en uitgenodigd: jong en oud, ambtenaren, ondernemers, adviseurs of werknemers, leidinggevenden en medewerkers, bedrijfsleven, overheid, NGO's en wetenschap.

Er zijn al veel innovatieve ontwikkelingen: de leidende rol van wind op zee voor duurzame elektriciteitsopwekking, het isoleren van huizen, energiebesparing bij de industrie, biomassa en geothermie voor warmteopwekking. Jongeren kiezen steeds vaker voor duurzame opleidingen en spreken elkaar aan; of wat ze doen “klopt”.

Het bewustzijn dat klimaatverandering een wezenlijk issue is, is het afgelopen jaar ook goed doorgedrongen in de politiek. Het Urgenda-vonnis, minimaal 25% CO2-reductie in 2020 ten opzichte van 1990, dwingt de politiek tot actie. Het recente IPBES-rapport over de mondiale biodiversiteit haalde de voorpagina's. We zien het gebeuren: morgen is allang begonnen.

Springtij

Gewenste metamorfoses versnellen

Nederland wil in 2050 klimaatneutraal en volgens het nationaal programma volledig circulair zijn. En op korte termijn de trend naar een biodiverse omgeving ingezet hebben. Tegelijkertijd willen we onze welvaart behouden en liefst verhogen. Dat vraagt om transformaties van alle activiteiten in onze samenleving. Idealiter moet iedereen mee kunnen doen en moeten de kosten beperkt zijn.

Het huidige ontwerp voor een klimaatakkoord om minimaal 49% CO₂ te reduceren in 2030 gaat uit van maatregelen in vijf maatschappelijke sectoren: industrie, gebouwde omgeving, landbouw, elektriciteitsopwekking en mobiliteit. Als we de onderliggende ruimtelijke samenhang op land en op zee en de natuur en circulariteit eraan toevoegen, komen we tot 9 gebieden waar we doorbraken wensen: de kernopgaven.

Bij al deze kernopgaven spelen mensen de bepalende rol: als individu (leiderschap), als groep (sociale dynamiek), in verschillende maatschappelijke rollen (maatschappelijke samenwerking), als economische sectoren (financiële en reële economie) en als burger die de overheid mandateert om maatregelen te nemen die een individu niet kan nemen (sturing).

Met deze cocktail van 9 kernopgaven gaan we met Springtij aan de gang. De kern is steeds: hoe zijn metamorfoses te bevorderen en te versnellen? Realiseren wat ons verbindt, wat ons verwart en waar we willen vernieuwen. Het begint bij ieder mens individueel, één voor één, het komt op ons aan.

Wat zijn de belangrijkste opgaven?

1. Groene industrie helpt Nederland vooruit

Waar Nederland goed in is zal de samenleving samen met de industrie moeten gaan bepalen. En vervolgens met lange termijn zekerheid vooroplopen in de groene innovaties waardoor we oude processen kunnen beëindigen. Doorbraken met elektrificatie en waterstof en hergebruik van grondstoffen zijn nodig. Een nieuwe integrale samenleving, waarbinnen mens, industrie en natuur zich complementair kunnen ontwikkelen.

2. Oost, west, schoon, best (de gebouwde omgeving)

Onze woonomgeving schoon, aantrekkelijk en betaalbaar houden, lukt als iedereen mee kan doen. Een kleinschalige, individuele en wijk-voor-wijk-aanpak zijn goede stappen. Maar of het

Springtij

snel genoeg gaat, is de vraag. Bewoners hebben een aantrekkelijk perspectief op energiewinst nodig en nieuw gedrag moet makkelijk worden gemaakt om echt iedereen gemotiveerd te krijgen. Isoleren tegen lage kosten is voor veel mensen verleidelijk. Er financieel op vooruit gaan en een gezamenlijke aanpak, zorgen voor draagvlak en enthousiasme. Wat leren we van een geregisseerde wijk-voor-wijk-aanpak en kostenanalyses? Hoe kunnen deze lessen tot een stroomversnelling leiden?

3. Alles wat weerloos is, is van waarde (natuur)

De natuur is voor de mens een bron van ontspanning, schoonheid en verbondenheid. In ons oude denkmodel leek de natuur altijd gratis beschikbaar te zijn. Maar de grens is bereikt. De profetie van het boek 'Silent Spring' van schrijfster Rachel Carson waarschuwde ons begin jaren zestig al: onze groeiende maar verslindende industrie zou op een dag voor een dode lente zorgen. Dit is onze waarheid aan het worden.

Maar met de gewaarwording worden ook de antwoorden geboren. Ruimte geven aan natuur, investeren in biodiversiteit en veerkracht, de noodzaak van het behouden en bevorderen van haar schoonheid. Boeren, natuurorganisaties, overheden en betrokken burgers zijn aan zet. Willen we het tij keren? Hoe en met welke grote projecten?

4. Ruimte voor verbeelding (ruimtelijke ordening)

Al deze grote veranderingen moeten we de juiste plaats geven in ons kleine landje. Gezien de grote opgaven waar we voor staan, is het tijd voor vernieuwing in Ruimtelijke Ordening. Het vergt fundamentele keuzes om de beperkte ruimte goed te benutten: welke kernwaarden moeten in landschap en ruimte tot uitdrukking komen? De omgevingswet geeft overheden bevoegdheden om in samenspraak met bewoners en belanghebbenden keuzes te maken. Kan zo de omgeving worden gecreëerd die we op lange termijn wensen? Welke deskundigheid is nodig in de vormgeving? Wat zijn de belangrijkste waarden en ordeningsprincipes?

5. Van vrije zee naar zee van ruimte

Ruimtelijke ordening speelt ook op de Noordzee. De 'vrije zee' is veel te klein voor al onze energie voedsel-, kustverdedigings- en natuurwensen. Wie het eerst komt, het eerst maakt, geldt niet meer. Er is een puzzel van formaat en groot belang voor onze toekomst. Maar wie legt de puzzel, en op grond van welke principes eigenlijk? Deze zomer verschijnt een Noordzeeakkoord, dat nog veel uitwerking vraagt. Het doel is een zee van natuur, voedsel en energie.

Springtij

6. Landbouw en voedsel, waardeer de waarden

De mondiaal toonaangevende agrosector in Nederland zal ingrijpend wijzigen. Om zowel het boerenbestaan te verbeteren als in balans te komen met de natuur. Van efficiëntie naar kwaliteit, bouwend op het vakmanschap van onze boeren en op wetenschappelijke kennis. Wijziging van onze consumptie van dierlijke naar meer plantaardige eiwitten. Doorbraken die vragen om systeemverandering op mondiaal, Europees en nationaal niveau. Er liggen ambitieuze plannen voor biodiversiteit, klimaat, bodem, 'true pricing' en nieuwe verbindingen tussen boer, burger en beleid.

7. Energie, de eindjes aan elkaar knopen

Hoe snel onze energievoorziening verduurzaamt, is een essentiële vraag. Onlosmakelijk hiermee verbonden is de tijdige aanpassing van onze elektriciteits-netwerken om centraal en decentraal opgewekte energie op plaatsen van bestemming te brengen. De markt kan deze complexiteit niet oplossen zonder coördinatie door regionale, nationale en Europese overheden. Netbeheerders, energiebedrijven en overheden nemen nieuwe rollen op zich. Maar dat roept ook vragen op: wat is het domein van de politiek, wat van private bedrijven, wat van publieke bedrijven? Moeten we eigenbelang en vastgeroeste verhoudingen loslaten en expertise inbrengen voor het collectieve belang? Het gaat om enorme investeringen. Welk samenspel zorgt ervoor dat ieder met inzet van eigen kracht en kwaliteiten aan de duurzame energievoorziening kan bijdragen?

8. Opzij, opzij, opzij! (mobiliteit)

Andere keuzes voor vervoer, minder vliegen, andere brandstoffen en voertuigen. Om een duurzame en betaalbare bereikbaarheid van iedereen mogelijk te maken, zijn fundamentele veranderingen nodig. Dit vraagt om technologische keuzes en innovaties zoals digitalisering, maar ook menselijke keuzes: waarom ga ik überhaupt op reis? Kleine verbeteringen bieden onvoldoende soelaas als de volumes maar door blijven groeien. Beprijzing via fiscale maatregelen en tariefdifferentiatie blijkt te werken, maar niemand durft het aan om die maatregelen voor een systeemverandering in te zetten. Of moeten we het toch in een andere hoek zoeken?

9. Een slag in de ronde: circulariteit

De industrie als groene motor voor de samenleving is van grote toegevoegde waarde voor de goederen die we wensen. Industrie is een bron van werkgelegenheid en verdienvermogen. Werken mét de natuur als een onuitputtelijke bron voor vermeerdering, in plaats van haar eenzijdig uit te putten, vraagt om nieuwe samenwerkingsverbanden en nieuwe productieprocessen. Maar ook om een andere manier van beprijzen. Denk aan modellen waar

Springtij

'de vervuiler betaalt', of aan het verhogen van de belasting op grondstoffen en het verlagen van belasting op arbeid. Of aan circulariteit: dat wat we aan grondstoffen lenen van 'onze moeder' aarde voor onze vooruitgang, dienen wij ook weer schoon terug te geven zodat onze voedingsbodem ons kan blijven geven. Dit 'terugvoeden' heeft een collectieve meerwaarde die beloond moet worden.

Het gonst over de circulaire economie. In het land wemelt het van de initiatieven, maar ze tellen nog niet op tot de grote en gedurfde doelen die het Rijksbrede Programma Circulaire Economie zich heeft gesteld. Circulariteit is geen doel, maar een krachtig middel om de impact van de economie op de planeet te reduceren en om de afhankelijkheid van grondstoffen te beperken. We onderzoeken hoe ver we kunnen komen met kunststoffen, biomassa en abiotische grondstoffen.

Spring ik, spring jij, springen wij?

Uiteindelijk ligt de volgende stap bij de individuele mens. Komt de metamorfose vanbinnen, gedreven door geweten en verlangens en inzet van talenten? Of van buiten, door aanpassingen aan veranderende omstandigheden? Rationeel zijn velen overtuigd van de noodzaak om heel snel te handelen om de doelen van Parijs te halen, de biodiversiteit te beschermen en te voorkomen dat de natuurlijke systemen uit balans raken. En toch doen we collectief nog te weinig.

Daarom is er Springtij. Door met elkaar in verbinding te gaan, elkaar te verwarren, uit te wisselen en door deze kruisbestuiving tot nieuwe ideeën te komen. Experimenteren en oefenen in nieuw leiderschap, sociale groepsprocessen en gedeeld zelfonderzoek. Onze overtuigingen over onszelf, onze omgeving, onze verlangens en behoeftes zijn aan bewustzijnsontwikkeling en inspiratie toe.

Hoe vindt sturing in onze samenleving plaats? De markt ten dienste van de samenleving en algemeen welzijn? De overheid om richting te geven en te faciliteren? Of is er meer nodig? Hoe heeft onze cultuur ons gebracht waar we nu staan? De vragen dagen ons uit om nieuwe vormen en rollen te verkennen.

Een speciaal vraagstuk is financiering. Hoe kunnen we de financiële sector dienend maken aan het in harmonie brengen van mensen en de planeet? Hiervoor zullen we zowel technische, financiële als menselijke barrières moeten slechten. Begrijpen we elkaars

Springtij

gedachtewereld goed genoeg om verbindingen te leggen en samen naar oplossingen te zoeken?

De uitdaging - voluit leven binnen de grenzen van de planeet en sociale rechtvaardigheid - waar onze generatie voor staat, is inspirerend en groot. In de woorden van Klaas van Egmond gaat het om de juiste balans tussen individu en collectief, tussen materieel en geestelijk. Deze balans is de voorwaarde van een groeizame samenleving, de uitkomst is harmonie, vrede en liefde.

Samen de basis leggen voor duurzame doorbraken?

Onze ambitie is om deze drie dagen samen een reis te maken. Het doel: de basis leggen voor doorbraken naar een duurzamer Nederland. Daarom willen we samen werken en samen plezier maken en samen nieuwe ervaringen opdoen.

To stand at the edge of the sea, to sense the ebb and flow of the tides, to feel the breath of a mist moving over a great salt marsh, to watch the flight of shore birds that have swept up and down the surf lines of the continents for untold thousands of years, to see the running of the old eels and the young shad to the sea, is to have knowledge of things that are as nearly eternal as any earthly life can be.

uit: Silent Spring - Rachel Carson